

40. Swingle K. F., Young S., Dang H. C.: Am. J. Vet. Res. 20, 75, 1959.
 41. Wretling B., Orstadius K., Lindberg K.: Zblatt f. Veterinärmed. 6, 963, 1959.
 42. Hudecek V.: Sb. CSAZV — vet. med. 5, 469, 1960.
 43. Boyd J. W., Douglas T. A., Gould C. M., Grimes F. C.: Vet. Rec. 76, 567, 1964.

44. Polska Akademia Nauk, Enzymy, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963.
 45. Szczekliki E.: Enzymologia Kliniczna, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1963.

Adres autora: Andrzej Zimowski, Lublin, ul. Grażyńska nr 11/14

ZAGADNIENIA SPOŁECZNO-ZAWODOWE

WŁADYSŁAW LUTYŃSKI

Warszawa

Przepisy przeciwepizootyczne przed 120 laty

W 1964 r. minęło 120 lat od ukazania się pierwszych na ziemiach polskich przepisów regulujących system zwalczania ogółu zaraźliwych chorób zwierzęcych. Przepisy te zostały zamieszczone w ustawie policji weterynaryjnej z kwietnia 1844 r. normującej nie tylko zagadnienia zapobiegania i zwalczania zaraźliwych chorób zwierzęcych, ale również sprawy nadzoru sanitarno-weterynaryjnego nad środkami spożywczymi pochodzenia zwierzęcego. Celem bowiem wydania ustawy było już wówczas zapobieżenie stratom gospodarczym wywołanym przez choroby zwierząt domowych oraz ochrona ludzi przed chorobami odzwierzęcymi i przed zatruciami pokarmowymi. Ustawa nawiązuje do tych postanowień kodeksu karnego Królestwa Polskiego z 1818 r., które wprowadziły odpowiedzialność karną za naruszenie przepisów obowiązujących w zakresie zwalczania zaraźliwych chorób zwierzęcych oraz za sprzedaż zepsutej żywności i mięsa nie poddanego badaniu w wypadkach określonych przez przepisy. Za tego rodzaju czyny przepisy tego kodeksu przewidywały karę grzywny i kary cielesne.

Omawiana ustawa składa się z 3 zasadniczych części. Część pierwsza oprócz stwierdzeń motywujących potrzebę wydania ustawy i określenia zagadnień, które ustawą są unormowane, zawiera klauzulę zatwierdzającą tekst ustawy, a ponadto zobowiązanie odpowiednich naczelników organów administracji państwowej do jej wykonania, oraz delegację dla tych organów do uzupełnienia jej przepisami szczegółowymi.

Druga część ustawy zawiera wezwanie do właścicieli zwierząt, aby dla własnego interesu i bezpieczeństwa, jak również dla uniknięcia odpowiedzialności wynikającej z kodeksu karnego zapoznali się z właściwościami chorób zwierzęcych i środkami walki z tymi chorobami oraz zapobiegali i utrudniali szerzenie się zaraźliwych chorób zwierzęcych. Określone są też zasadnicze obowiązki lekarzy weterynaryjnych, a w ich braku lekarzy powiatowych i miejskich, oraz organów administracyjno-policyjnych w zakresie zwalczania chorób zwierzęcych. Część ta określa również zadania państwa w dziedzinie policji weterynaryjnej. Z tekstu ustawy wynika, że zostały już podjęte kroki, by zrealizować pierwsze zadanie, tj. zabezpieczyć odpowiednią ilość kadr weterynaryjnych i nie dopuścić do uprawiania praktyki weterynaryjnej przez laików.

Dalsze zadanie — zapobieganie i uśmierzenie chorób zwierzęcych oraz czuwanie nad odpowiednim stanem sanitarnym produktów zwierzęcych przeznaczonych do spożycia są rozwinięte w trzeciej części ustawy — instrukcji. Z szczegółowego tytułu instrukcji wynika, że ma ona na celu unormowanie sprawy rozpoznawania, zapobiegania i uśmierzenia chorób panujących i zaraźliwych między zwierzętami domowymi. Zawiera ona poza przepisami ogólnymi i szczegółowymi w zakresie każdej choroby także przepisy o badaniu i kontroli (rewizji) zwierząt domowych w obrocie i zwierząt przeznaczonych do uboju, oraz przepisy o kontroli mięsa, drobiu i ryb.

Instrukcja nałożyła na właścicieli zwierząt następujące obowiązki:

1) zwracanie uwagi na nagłe padnięcie jednego lub kilku zwierząt, albo pojawienie się u nich objawów choroby grożącej śmiercią,

2) przejrzenie w takich przypadkach opisów chorób i odpowiednich postanowień instrukcji,

3) w razie stwierdzenia, że jest to choroba objęta instrukcją, powiadomienie organów administracyjno-policyjnych,

4) przecięcie jakiegokolwiek komunikacji między zwierzętami chorymi a zdrowymi,

5) poddanie zwierząt oględzinom,

6) wykonanie zarządzeń i zaleceń lekarza wet.

Do urzędników policyjnych stosownie do instrukcji należało powiadamianie lekarza o wybuchu choroby, posłanie po niego powoły albo w określonych przypadkach tylko przedstawienie lekarzowi opisu choroby oraz sporządzenie odpowiedniego wykazu zawierającego dane dotyczące chorego zwierzęcia, jego właściciela, zagrody zapowietrzonej itp. (prawzór protokołu dochodzenia i badania). Obowiązkiem lekarza wet. było:

1) przybycie na miejsce, a przy mniej groźnych chorobach przesłanie instrukcji, jakie środki mają być zastosowane,

2) oznaczenie rodzaju choroby,

3) zarządzenie odpowiednich środków mających na celu zatamowanie dalszego szerzenia się zarazy i czuwanie nad realizacją tych zarządzeń,

4) wskazanie odpowiednich środków leczniczych,

5) przy zarazach łatwo przenoszących się opracowanie instrukcji z opisem choroby, postępowania zapobiegawczego i zwróceniem uwagi na odpowiedzialność za ukrywanie choroby i spowodowanie odczytania tej instrukcji przez proboszcza z ambony.

W tej części instrukcji podane są też szczególne obowiązki właścicieli zwierząt, karczarzy, handlarzy bydła i rzeźników w zakresie chorych zwierząt pociągowych i chorego bydła i owiec, oraz w zakresie zwierząt rzeźnych.

Instrukcja rozróżnia dwa rodzaje chorób: choroby panujące zaraźliwie i niezaraźliwie. Do pierwszej kategorii zaliczony jest m. in. księgosusz, zaraza płucna, pryszczycza, ospa owcza, wąglik, wścieklizna, świerz, nosaczycza, zolzy, influenza i gruda. Do kategorii drugiej należą m. in. takie choroby, jak gruźlica (narośla wewnętrzne), kołowaczycza owiec, głowica, piroplazmoza, motylicza, robaczycza płuc u cieląt i jagniąt, łomkost. Przy omawianiu każdej z tych chorób podany jest dokładny opis choroby oraz środki policyjno-weterynaryjne i sposób leczenia. Środki policyjno-weterynaryjne są znacznie bardziej rozbudowane przy chorobach zaliczonych do pierwszej kategorii, niż do drugiej, przy czym najwięcej miejsca jest poświęcone księgosuszowi. Instrukcja wymienia następujące środki, jakie mogą być zastosowane przy niektórych chorobach: badanie i przegląd zwierząt, izolacja i obserwacja ich, przepędzanie zwierząt przez bieżącą wodę, dzielenie stad na małe partie, znakowanie zwierząt chorych i podejrzanych, otaczanie zagród lub miejscowości zapowietrzonych strażą, zakaz prze-

jazdu przez wieś zapowietrzoną, zakaz wpuszczania ludzi i zwierząt do wsi zakazanych i zakaz wywozu z nich mięsa, skór, siano i słomy, poprawa warunków zoohigienicznych w zagrodzie zapowietrzonej, zakaz wypuszczania bydła na pastwiska, zakaz poddawania zwierząt ubojowi i używania mięsa na pokarm, zakaz wypuszczania psów i kotów samopas, zaopatrywanie zwierząt w świadectwa, oznakowywanie gospodarstw lub wsi, w których panuje zaraza, oczyszczanie i odkażanie zagród zapowietrzonych, organizowanie w odosobnionych miejscach szpitali dla zwierząt, szczepienie zwierząt, zabijanie zwierząt (w zasadzie za zgodą właściciela) i inne środki. Bardzo szczegółowe są postanowienia obowiązujące na granicy przy przepędzaniu bydła i w razie prowadzenia bydła przywożonego z zagranicy. Stosownie do postanowień ustawy na granicy powinny być urządzone specjalne miejsca obserwacyjne, w których zwierzęta podlegają kilkakrotnej w ciągu dnia kontroli, szczególnie przy podawaniu im karmy. Szczegółowo są określone obowiązki właścicieli psów mające na celu zapobieganie wścieklicznie. W okresie letnim instrukcja zakazuje w ogóle wypuszczania psów samopas, a w pozostałych okresach psy w miastach muszą posiadać obojętne z aktualnym numerkiem, a na wsiach kagańce. Rozbudowane są również przepisy mające na celu zapobieżenie nosaciznie koni.

Stosownie do przepisów instrukcji obowiązkowe jest badanie zwierząt rzeźnych przed ubojem i po uboju w tych miejscowościach, w których są lekarze, a w innych tylko wówczas, kiedy panują choroby. W instrukcji podane są bardzo ogólnie zasady, jakimi należy się kierować przy badaniu i ocenie mięsa. Przepisy instrukcji nakładają na lekarzy wet. obowiązek przeprowadzania kontroli sanitarnej sprzedaży mięsa (jatek), sprzedaży drobiu, ryb i raków oraz zakaz używania mleka pochodzącego od krów chorych na niektóre choroby. Tak więc ustawa policji weterynaryjnej zawiera nie tylko przepisy dotyczące walki z chorobami zwierząt i badania mięsa, ale również przepisy prawa żywnościowego, a także niektóre przepisy zawierające normy porządku publicznego (postępowanie z psami), normy postępowania

i higieny pracy (przepisy o zachowaniu odpowiedniego postępowania przez ludzi przy stykaniu się ze zwierzętami dotkniętymi wąglikiem, nosacizną, świerzem, wścieklicznością) oraz normy z zakresu ochrony zwierząt.

Większość środków prawnych, jakie przewiduje ustawa, została również wymieniona w obecnie obowiązujących przepisach z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych. Niektóre z przepisów ustawy policji weterynaryjnej mają do dziś znaczenie interpretacyjne (np. wykładnia przepisu art. 20 rozporządzenia Prezydenta RP. z dnia 22 sierpnia 1927 r. dotyczącego obowiązku doniesienia o wybuchu zaraźliwej choroby zwierzęcej), inne przepisy wyjaśniają zasady postępowania stosowane zwyczajowo na pewnych terenach do dnia dzisiejszego, a nie przewidziane w obecnie obowiązujących przepisach (np. przepis o odczytaniu z ambon instrukcji o zwalczaniu niektórych chorób zaraźliwych, przepis o obserwacji psów podejrzanych o wściekliczność w warszawskiej szkole weterynaryjnej). Wydaje się też, że niektóre normy prawne ustawy policji weterynaryjnej są lepiej sprecyzowane, niż w obecnie obowiązujących przepisach. Na uwagę zasługuje również nazewnictwo zastosowane w omawianej ustawie (środki mające na celu uśmierzenie choroby, środki do zatamowania szerzenia się choroby i inne) być może bardziej odpowiadające duchowi języka polskiego, niż te które są stosowane w obecnych przepisach (np. wyrażenie — likwidacja choroby). Mimo upływu ok. 120 lat od wydania omawianej ustawy ma ona do dziś nie tylko znaczenie historyczne, ale zawiera niektóre rozwiązania nieznanne obecnemu, opartemu na innych wzorach ustawodawstwa. Rozpatrując te rozwiązania i ustosunkowując się do nich de lege ferenda nie sposób nie wyrazić poglądu, że przy opracowywaniu projektów nowych przepisów o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych należałoby bliżej przyrzeć się instytucjom, podziałom chorób, środkom prawnym i nazewnictwu stosowanym przed 120 laty.

Adres autora: mgr inż. Władysław Lutyński, Warszawa 45, Zeromskiego 25 m. 12.

RECENZJE I BIBLIOGRAFIA

British Veterinary Codex 1965 (the 2nd). Wyd.: The Pharmaceutical Press, London, 1965, str. 874, cena 5 funt. 5 szyl.

Przed dwunastu laty Towarzystwo Farmaceutyczne Wielkiej Brytanii przy współudziale brytyjskich naukowych towarzystw weterynaryjnych (Royal College of Veterinary Surgeons i British Veterinary Association) wydało Brytyjski Kodeks Weterynaryjny 1953. Podręcznik ten był jakby połączeniem Brytyjskiej Farmakopei z Brytyjskim Kodeksem Farmaceutycznym i zawierała zbiór związanych monografii opisujących leki, surowice i szczepionki stosowane w lecznictwie weterynaryjnym. Wydanie Kodeksu stało się dużym krokiem naprzód zarówno dla weterynarii brytyjskiej jak i innych krajów. Była to pierwsza autorytatywna publikacja weterynaryjna, która podawała standardy dla leków stosowanych przy zapobieganiu i leczeniu chorób zwierzęcych. Nic więc dziwnego, że książka została powitana dobrymi recenzjami i spotkała się z dużym uznaniem.

W ostatnim piętnastoleciu obserwuje się bardzo silny rozwój farmakologii i przemysłu farmaceutycznego. W związku z tym również do lecznictwa weterynaryjnego weszło szereg nowych leków. Komitet Redakcyjny usiłował uaktualnić Kodeks wydając w r 1959 Supplement obejmujący na 152 stronach szereg nowych leków, np. ACTH, bacytracynę, chloropromazynę, dekstran, erytromycynę, związki piperazyne i inne. Pojawianie się na rynku ciągle nowych,

skutecznych leków odbywa się obecnie bardzo szybko, a zatem szybko również następuje starzenie się tego typu podręczników. Bodźcem do opracowania nowego Kodeksu było niewątpliwie też wydanie w r 1963 Brytyjskiej Farmakopei i Brytyjskiego Kodeksu Farmaceutycznego.

Nowy, wydany we wrześniu 1965 roku Brytyjski Kodeks Weterynaryjny ma wejść w życie z dniem 1. III. 1966 roku w całym Zjednoczonym Królestwie. Podobnie jak poprzedni, składa się on z trzech zasadniczych części, dodatków i indeksów.

Część I obejmuje 386 artykułów opisujących leki i chemikalia stosowane w weterynarii. Każdy artykuł zaczyna się od obowiązującej nazwy, podania wzoru chemicznego i nazw synonimowych. Następnie opisana została postać środka, jego właściwości fizykochemiczne, wymagania standardowe łącznie z podaniem sposobu sprawdzania tożsamości, działanie i zastosowanie, niezgodności recepturowe, warunki przechowywania i dawki; dla większości środków opisano również ich toksyczność. W części tej zamieszczono 57 monografii o nowych lekach, których nie było w Kodeksie poprzednim i unowocześniono wymagania standardowe dla niektórych związków. Szczególnie wiele znalazło się nowych leków przeciw pasożytniczych i przeciwpalnych. Mimo to, wydaje się, że w niedalekiej przyszłości właśnie grupa leków przeciw pasożytniczych będzie musiała zostać uzupełniona nowymi artykułami, gdyż np. grupa związków